

PREDŠKOLSKA PEDAGOGIJA

Otilia Velišek-Braško,

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

Novi Sad, Srbija

Svetlana Lazić,

visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

novi sad, srbija

Mirjana Matović

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača

Novi Sad, Srbija

UDC: 371.13

doi: 10.19090/ps.2019.2.132-144

Primljen: 22. 02. 2019.

Prihvaćen: 9. 7. 2019.

ORIGINALNI NAUČNI RAD

AKTIVNOSTI BUDUĆIH VASPITAČA – OD METODIČKOG DO INTEGRISANOG DELOVANJA

Apstrakt

Aktuelni koncept vaspitanja i obrazovanja ukazuje potrebu za prevazilaženjem tradicionalnog, atomističkog pristupa u učenju i apostrofira potrebu za pružanjem prilike detetu da uči onako kako mu pripada, odnosno holistički. Ovaj rad predstavlja vrstu preseka trenutnog stanja u obrazovanju vaspitača završno sa školskom 2017/18. godinom. Predmet istraživanja je povezivanje više oblasti vaspitno-obrazovnog rada u planiranim situacijama učenja dece. Cilj je procena mere povezanosti konteksta više vaspitno-obrazovnih oblasti u pripremi studenata za planirane situacije učenja dece u svih šest metodičkih oblasti njihovog praktičnog delovanja u radu sa decom u predškolskoj ustanovi. Analizirano je 174 studentskih priprema iz stručno-aplikativnih nastavnih predmeta koje studenti – budući vaspitači pohađaju na 2. i 3. godini osnovnih studija. Utvrđeno je da pored usmerenih metodika i metodičkih aktivnosti studenti pokazuju inicijativu ka spajanju elemenata različitih oblasti u cilju potvrđivanja neophodnosti njihove realizacije kroz integrisani pristup. Istraživanje će poslužiti kao osnova u koncipiranju pristupa u planiranim situacijama učenja dece u vrtiću. S druge strane, uticaće na prilagođavanje propisanog kurikuluma za buduće vaspitače savremenim konceptima predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Ključne reči: povezanost, saradnja, integracija, metode, metodičke veštine.

Uvod

Kurikulum Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu, koji je u okviru Tempus TEACH projekta (Harmonization of Preschool Teacher Education Curricula in Serbia) – Harmonizacija kurikuluma za obrazovanje vaspitača u Srbiji, 2016. godine harmonizovan sa kurikulumima visokih škola za obrazovanje vaspitača iz Vršca, Sremske Mitrovice i Kruševca, ukazuje na činjenicu njihovih sličnosti i uporedivosti. Polazište kreiranja planova, programa za obrazovanje studenata, budućih vaspitača, jesu kompetencije vaspitača i time u skladu se izrađuju ciljevi, ishodi, teorijska nastava, praktična nastava, sadržaji, metode i oblici rada kako celokupnog kurikuluma tako i pojedinačnih predmeta. Metodike u obrazovanju vaspitača zauzimaju značajno mesto i daju snažan pečat njihovoj profesiji. Kao posebne stručnjake i praktičare, metodike osposobljavaju buduće vaspitače da različite oblasti iz stvarnog života i sveta nauke prilagode i približe deci, motivišu ih za učenje i podstaknu njihov razvoj.

Teorijske osnove metodika u kurikulumu Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sad se dele na: Metodiku razvoja govora, Metodiku upoznavanja okoline, Metodiku likovnog vaspitanja na drugoj godini studija, dok su na trećoj godini studija raspoređene Metodika razvoja matematičkih pojmova, Metodika fizičkog vaspitanja i Metodika muzičkog vaspitanja sa statusom obaveznog jednosemestralnog predmeta. Svaka posebna metodika obuhvata specifičnosti i principe određene oblasti, osnovne sadržaje, odgovarajuće oblike, metode, sredstva i tehnike vaspitno-obrazovnog procesa u radu sa decom predškolskog uzrasta. Prema kurikulumu, metodička praksa se u narednom semestru nadovezuje na teorijsku osnovu metodike iste te oblasti, kada studenti imaju mogućnost da u praktičnom delovanju neposredno u interakciji sa decom u predškolskim ustanovama praktično primene usvojena teorijska znanja.

U skladu sa novom obrazovnom paradigmom, *Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja (2018)* u teorijskim postavkama o detetu, detinjstvu i funkciji predškolskog vaspitanja i obrazovanja ističu sledeća načela:

- Celovito sagledavanje vaspitanja i obrazovanja
- Usmerenost na dugoročne ciljeve
- Integrisan pristup u učenju i razvoju
- Vrednovanje u funkciji građenja kvaliteta.

Aktuelni koncept vaspitanja i obrazovanja ukazuje na prevazilaženje tradicionalnog, atomističkog pristupa u učenju i apostrofira potrebu za pružanjem prilike detetu da uči onako kako mu pripada, holistički, gde je njegovo učenje smisleno samo onda ako je protkano odnosima na nivou fizičkog, emocionalnog, socijalnog, jezičkog, čulnog i intelektualnog iskustva (Pavlović Breneselović, 2012) i pomaže mu u usvajanju osnovnih veština u stvarnom svetu (Милошевић, Зорић, Улић, Цолић и Матовић, 2017). Igra je, kao prirodna aktivnost deteta, najbolji način učenja o stvarnosti. Među-

tim, „opasnost” od dečjeg izbora aktivnosti u predškolskoj ustanovi se neretko vidi u shvatanju da deca mogu da ne nauče ništa određeno i pored visoke motivacije (Charaj, 2009 prema: Klemenović, 2009), iako predškolski programi koji u centar stavljaju dete teže razvoju njegovih punih potencijala (Wood, 2010). Istraživanja širom sveta su pokazala da se praktičari suočavaju sa izazovima primene programa koji kombinuju slobodu i strukturu (Colić, Lazić, Ulić, Janković i Galić, 2018). Tako čak i u relativno demokratskom okruženju odrasli najčešće određuju izbore koje deca mogu činiti, dozvoljavaju im stepen slobode, postavljaju institucionalna pravila i podsećaju na granice u slobodnoj igri, njihovim izborima i ponašanju, zbog čega se postavlja pitanje slobodnog izbora dece u predškolskim ustanovama (Millei, 2012). Međutim, četiri najuticajnije perspektive dečjeg razvoja učenja o kojima govori Martin Vudhed (Martin Woodhead) ukazuju da je moguće i nadasve potrebno, ostvarivati vaspitni rad sa verom u dete i njegove mogućnosti i potencijale. Tako se *razvojna perspektiva* u predškolskom uzrastu sagledava kao period najveće ranjivosti ali i najvećeg značaja. Dalje, *politička i ekonomska perspektiva* ukazuje na potrebu ulaganja u decu od najranijeg uzrasta jer ulaganje u rane godine života daje dobar povrat u javna sredstva u pogledu životnih dobitaka i pojedinca i društva. *Socijalno-kulturna perspektiva* naglašava dečju participaciju od ranog uzrasta, dok *perspektiva dečjih ljudskih prava* ukazuje na uvažavanje kapaciteta deteta i na veru u dete koje može dati vredan doprinos sopstvenom razvoju (Vudhed, 2012; McKeown, Haase & Pratschke, 2015; Милошевић, Зорић, Улић, Цолић и Матовић, 2017).

Važno je da vaspitači u praksi, a posebno budući vaspitači omogućе detetu da uči i razvija se integrisanim pristupom, poštujući na taj način celovito sagledavanje deteta. Neophodno je metodike međusobno približiti i povezati, jer to vodi u integrisan metodički pristup koji u svojoj suštini predstavlja uspostavljanje veza između disciplina, veština i znanja, gde se akademski sadržaji prepliću sa teorijom i praksom (Ulić i Velišek-Braško, 2017).

Integrисани model učenja, dakle, posmatra kurikulum kroz „kaleidoskop“ i tek se planiranim spajanjem koncepata iz različitih oblasti konkretizuje integrисани pristup (Fogarty, 1991), svodeći ga na jedan cilj – rad sa decom (Милошевић, Зорић, Улић, Цолић и Матовић, 2017). Različiti pokušaji njegove realizacije u praksi polaze iz središta interesovanja vaspitača koje je usmereno ka zajedničkim konceptima i veštinama predmeta čije spajanje u isti fokus pruža snažan doživljaj deteta o razumevanju sebe i/ili stvarnosti oko sebe, osećaja kompetentnosti u savladavanju prepreka i veru u svoja postignuća. Potvrđivanje ovog stanovišta leži u umetničkim veštinama (muzičko, likovno, drama) čija je suština realizacije u praktičnom radu. U muzici, na primer, integracija oblasti ostvaruje se *kroz* muziku i radi *za* muziku. Predškolski muzički kurikulumi izlaze iz svoje statičnosti i prepoznaju neophodnost povezivanja muzike sa drugim oblastima na čemu se temelji integrisanost pristupa u početnoj nastavi muzike kao umetničke veštine (Петровић, Миланковић, Ачић и Суботић, 2008; Петровић, Суботић, Ачић и Миланковић, 2009; Petrović, 2015).

Ovaj rad je vid preseka trenutnog stanja u obrazovanju vaspitača završno sa školskom 2017/18. godinom. Sa namerom da ukaže na povezivanje metodičkog sadržaja i delovanja dece, istovremeno sugerise i potrebu za promenama u studijskom programu sa krajnjim ciljem usklađivanja sa novim Osnovama.

Metod

Istraživanje je realizovano u školskoj 2017/18. godini u okviru šest nastavnih predmeta koje studenti Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača pohađaju u letnjem semestru 2. i 3. godine osnovnih studija. U pitanju su studijskim programom obavezni nastavni predmeti: razvoj govora, likovno vaspitanje, upoznavanje okoline (2. godina), odnosno muzičko i fizičko vaspitanje, razvoj matematičkih pojmova (3. godina). *Predmet* istraživanja je povezivanje više oblasti vaspitno-obrazovnog rada u planiranim situacijama učenja dece. *Cilj* je procena mere povezanosti konteksta više vaspitno-obrazovnih oblasti u pripremi studenata za planirane situacije učenja dece u svih šest metodičkih oblasti njihovog praktičnog delovanja u radu sa decom u predškolskoj ustanovi. Do podataka za istraživanje došlo se analizom sadržaja 174 pisanih priprema studenata iz razvoja govora (No=31), likovnog vaspitanja (No=31), razvoja matematičkih pojmova (No=22), muzičkog vaspitanja (No=32), upoznavanja okoline (No=28) i fizičkog vaspitanja (No=30).

Pisane pripreme studenata su obrađene upotrebom softverske platforme QDA Miner Lite 2.0 koja je namenjena kvalitativnim istraživanjima. Studenti su pisane pripreme popunjavali prema instrukcijama / obrascima predmetnih nastavnika. Primenjeno je istraživanje u okviru interpretativne paradigme jer se bazira na razumevanju elemenata koji su značajni za vaspitački rad. Kvalitativno istraživanje je omogućilo da se, nakon definisanja kategorija i potkategorija, pristupi kvantitativnoj analizi, čiji je cilj utvrđivanje učestalosti javljanja određenih kategorija, odnosno kodova. To je značilo da su pisane pripreme studenata kodirane, što je impliciralo obeležavanje reči, delova rečenice ili pasusa koji su se odnosili na traženo. Primenjeno je kodiranje na pet kategorija: (1) uzrast dece; (2) oblici rada; (3) metode rada; (4) povezivanje sa drugim oblastima; (5) vrsta aktivnosti. Svaka od njih se posebno razlaže na potkategorije. Na taj način dobijeno je ukupno 32 koda/kategorije.

Rezultati

Uzrast

Studenti su najviše metodičkih aktivnosti realizovali sa decom starije uzrasne grupe, a najmanje sa mlađom grupom. U odnosu na oblasti rada struktura je slična, sa većom razlikom u mlađoj uzrasnoj grupi (tabela 1).

Tabela 1.
Uzrast prema oblastima

Kategorija	Razvoj govora		Likovno vaspitanje		Razvoj matematičkih pojmova		Muzičko vaspitanje		Upoznavanje okoline		Fizičko vaspitanje		UKUPNO	
	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%
Mladja grupa	6	19,3	6	19,3	--	00,00	8	25,0	8	28,6	5	16,7	33	18,9
Srednja grupa	8	25,8	10	32,3	7	31,8	6	18,7	6	21,4	12	40,00	49	28,2
Starija grupa	9	29,0	8	25,8	11	50,00	9	28,1	8	28,6	7	23,3	52	29,9
PPP	8	25,8	7	22,6	4	18,2	9	28,1	6	21,4	6	20,00	40	22,9
UKUPNO	31	100	31	100	22	100	32	100	28	100	30	100	174	100

Aktivnosti iz oblasti razvoja matematičkih pojmova koje se tiču prostornih relacija (gore-dole, u, na, izvan; vremenskih relacija juče-danas-sutra; praktičnih radnji merenja duži i težine; klasifikacije prema 3 kriterijuma) se zbog razvojnih specifičnosti ne realizuju sa decom mlađeg uzrasta. Otud iskazana razlika u broju priprema u odnosu na uzrasne grupe dece.

Oblici rada

Prisutni su svi oblici rada sa dominantnim frontalnim (tabela 2). U stavci u kojoj je oblik rada naveden, ali se ne nalazi u razradi studentske pripreme, radi se o grupnom i individualnom.

Tabela 2.
Oblici rada

Kategorija	Broj slučajeva	% slučajeva
Frontalni	117	67,2%
Grupni	47	27,0%
Individualni	86	49,4%
Nije navedeno	30	17,2%
Navedeno ali ga nema	17	9,8%
Nijedan oblik nije naveden	24	13,8%

Metode rada

Metode rada koje su studenti planirali da primene u radu sa decom podeljene su u 12 potkategorija. Čini ih kombinacija pedagoških i metodičkih metoda (tabela 3).

Tabela 3.

Metode rada

Kategorija	Slučajevi	% slučajeva
M_demonstracije	104	59,8%
M_podsticanja	29	16,7%
M_vežbanja_navikavanja	28	16,1%
Interpretativna_m	13	7,5%
M_razgovora	109	62,6%
M_usmenog izlaganja	57	32,8%
Dramski_m	29	16,7%
Metoda igre	41	23,6%
Tekstualna_m	3	1,7%
M_prakt_rada	12	6,9%
M_nije naveden	25	14,4%
Ostalo	11	6,3%

Legenda: U koloni 'kategorije' nalaze se sledeće metode: metoda demonstracije; metoda podsticanja; metoda vežbanja i navikavanja; interpretativna metoda; metoda razgovora; metoda usmenog izlaganja, dramski metod, metoda igre; tekstualna metoda; metoda praktičnog rada; metoda nije navedena; ostalo.

Saradnja, takmičenje, individualni rad

Kao vrsta aktivnosti u završnom delu planiranih situacija učenja, saradnja, takmičenje i individualni rad se pojavljuju u sledećem broju i procentu (tabela 4):

Tabela 4.

Saradnja, takmičenje, individualni rad prema oblastima

Kategorija	Razvoj govora		Likovno vaspitanje		Razvoj matematičkih pojmova		Muzičko vaspitanje		Upoznavanje okoline		Fizičko vaspitanje		UKUPNO	
	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%
Saradničke	14	45,2	31	100%	8	36,4	12	37,5	17	60,7	17	56,7	99	56,9
Takmičarske	6	19,3	0	0,00%	3	13,6	5	15,6	3	10,7	8	26,7	25	14,4

Individualne	8	25,8	0	0,00%	8	36,4	13	40,6	8	28,6	5	16,6	42	24,1
Nije navedeno	3	9,7	0	0,00%	3	13,6	2	6,2	0	0,00	0	00,00	8	4,6
UKUPNO	31	100	31	100	22	100	32	100	28	100	30	100	174	100

Povezivanje sadržaja i delovanja

Povezivanje među pojedinačnim oblastima prikazano je u tabeli 5.

Tabela 5.

Povezivanje više oblasti na nivou pojedinačnih oblasti

Kategorija	Razvoj govora		Likovno vaspitanje		Razvoj mat. pojmova		Muzičko vaspitanje		Upoznavanje okoline		Fizičko vaspitanje		UKUPNO	
	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Br	%	Broj	%
Razvoj Govora	0	0,0	15	20,5	4	5,5	28	38,3	26	35,6	0	0,0	73	100
Likovno vaspitanje	5	13,9	0	0,0	7	19,4	10	27,8	14	38,9	0	0,0	36	100
Razvoj mat. Pojmova	0	0,0	11	40,7	0	0,0	1	3,7	15	55,5	0	0,0	27	100
Muzičko vaspitanje	0	0,0	6	25,0	4	16,7	0	0,0	14	58,3	0	0,00	24	100
Upoznavanje okoline	5	11,9	10	23,8	3	7,1	24	57,1	0	0,0	0	0,0	42	100
Fizičko Vaspitanje	10	14,5	16	23,2	9	13,0	19	27,5	15	21,7	0	0,0	69	100
Nije Navedeno	15	20,3	9	12,2	19	25,7	0	0,0	1	1,3	30	40,5	74	100

Razvoj govora se sreće u gotovo svim aktivnostima, ali je najzastupljeniji u muzičkom vaspitanju i u upoznavanju okoline. U 2 pripreme iz razvoja matematičkih pojmova se zapaža da nije naveden, ali da se pojavljuje u uvodnom delu.

Likovno vaspitanje se u najvećem broju povezuje sa upoznavanjem okoline i sa muzičkim vaspitanjem. Nije navedeno u pet priprema iz razvoja matematičkih pojmova, ali se pojavljuje u dve u glavnom delu, i u 3 u završnom delu.

Matematički pojmovi se najviše sreću u aktivnostima iz upoznavanja okoline i iz likovnog vaspitanja i nešto manje iz razvoja govora. U 2 pripreme iz upoznavanja okoline nije navedeno, ali se pojavljuje u strukturi planiranog rada.

Muzičko vaspitanje se najviše pojavljuje u aktivnostima iz likovnog vaspitanja, razvoja matematičkih pojmova i upoznavanja okoline. U 5 priprema iz likovnog vas-

pitanja je navedeno, ali se ne pojavljuje u strukturi planiranog delovanja. Za razliku od toga, u jednoj aktivnosti nije navedeno, ali se nalazi u glavnom delu rada a u 3 aktivnosti u završnom. Sve 4 su iz razvoja matematičkih pojmova.

Upoznavanje okoline se u najvećem broju i procentu pojavljuje u aktivnostima iz muzičkog i likovnog vaspitanja. U ukupno 14 priprema nije specifikovano povezivanje sa upoznavanjem okoline, ali se u 12 pojavljuje u razvoju govora, a u 2 iz razvoja matematičkih pojmova. Teme u razvoju govora koje se povezuju sa kontekstom upoznavanja okoline su zanimanja - pekar i obučar; pitanja - kako sam došao na svet?; predmeti – dugme koje služi kaputu; pripovetke, basne. U razvoju matematičkih pojmova tu su problemi na temu teško-lako i relacija položaja gore-dole.

Fizičko vaspitanje je najzastupljenije u aktivnostima iz muzičkog i likovnog vaspitanja. Detaljniji prikaz govori da se u 3 pripreme nalazi u uvodnom delu, u 12 u glavnom i u 22 u završnom delu, u 14 priprema je navedeno, ali ga nema u strukturi rada (1 iz likovnog vaspitanja, 10 iz muzičkog vaspitanja, 2 iz upoznavanja okoline, 1 iz razvoja matematičkih pojmova), dok se u 15 pogrešno navodi i to kao cilj aktivnosti ili likovni problem.

Nepovezivanje sa drugim oblastima vaspitno-obrazovnih oblasti metodičkog rada se najviše iskazuje u studentskim pripremama iz fizičkog vaspitanja. Detaljnijom analizom se uvidelo da studenti u svim planiranim realizacijama svog delovanja iz fizičkog vaspitanja, osmišljavaju vežbe koje povezuju sa upoznavanjem okoline. U početku planiranih situacija učenja novog ili uvežbavanja učenog oblika kretanja u kojem se rade vežbe hodanja, trčanja, kombinovanog hodanja na prstima i petama, hodanja sa čučnjem, iskorakom i drugim oblicima kretanja, studenti motivišu decu na kretne aktivnosti rečima: 'beremo jabuke' (dok hodaju dižu ruke u vis), 'skupljamo kamenčiće' (čučnu i spuste ruke na pod), 'skakućemo kao zec' (presek hodanja u više skokova iz čučnja), 'skupimo se kao kornjača' (u hodu se postave u čučanj i rukama obrgle kolena), 'bacamo noge kao žaba' (u iskoraku, oslanjajući se na prednju nogu, odvajaju zadnju nogu od tla, savijaju je u kolenu i prave snažni pokret u stranu te noge vodeći računa da stabilno stoje na drugoj) i druge. U 20 priprema iz razvoja matematičkih pojmova nije navedena povezanost sa ostalim oblastima rada, u 15 iz razvoja govora, u 9 iz likovnog vaspitanja i u 1 iz upoznavanja okoline. Nepovezivanje ni sa jednom vaspitno-obrazovnom oblašću metodičkog rada, ali sa ozbiljnim prisustvom elemenata upoznavanja okoline se pronalazi u 8 priprema iz razvoja govora od već pomenutih 15 i u 2 iz razvoja matematičkih pojmova. Teme u kojima se nalaze pomenuti elementi su vremenske prilike, šumske životinje, emocije, zanimanje krojač i zubar, ptice selice, vesnici proleća, relacija položaja gore-dole, teško-lako (poseta prodavnici i merenje).

Diskusija

U letnjem semestru školske 2017/18. godine kada je realizovano istraživanje, studenti su se pripremali za realizaciju usmerenih aktivnosti posebnih metodika sa

decom određenog uzrasta, sa celom grupom, zbog čega su u značajno većoj meri primenjivali frontalni oblik rada u odnosu na grupni i individualni. Iako je u stavci 'nije naveden' oblik rada napomenuto da se radi o grupnom i individualnom radu, njihov broj sa postojećim brojem slučajeva ne prelazi preko visoko prisutnog frontalnog. Nedostatke ovog oblika rada studenti su ispravljali kroz planiranje individualnog rada, kojim su pružali deci priliku da samostalnim delovanjem, sa jedne strane, i uključivanjem u sadržaj, sa druge, dosegnu lični doživljaj i razumevanje. Može se reći da su u gotovo 70% naglašavali ulogu odraslog, ne pružajući time dovoljno prilike deci za istraživanje i rad, o čemu je pisano i u drugim studijama (Popov i Jukić, 2006; Wood, 2014; Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2017; Lazić i Colić, 2018; Colić, Lazić, Ulić, Janković i Galić, 2018). Razlog za ovakvu vrstu dominacije odraslog nad detetom može se tražiti u oba aktera koji su neodvojivi od konteksta realizacije aktivnosti. Student polaže ispit u situaciji koja je obuhvaćena predmetom ovog rada i pokazuje potrebu da vodi proces, dok je dete ono koje se prilagođava i dopušta da bude vođeno. Nepostojanje očekivanog prostora za dečiju slobodu i odgovor na zahteve odraslog trebalo bi tražiti u nedostatku vremena kao koncepta koji je neposredno odgovoran za realizaciju stvaralačkog rada. Ovim se i potvrđuje potreba za integrativnim pristupom kao osiguranim prostorom za neophodnu kreativnu ravnopravnost učesnika u vaspitno-obrazovnom procesu.

Negovanje odnosa kao značajnog aspekta holističkog razvoja deteta (Pavlović Breneselović, 2012) studenti su ostvarivali kroz saradničke, takmičarske i individualne aktivnosti, ostavljajući nakon njih dete (ne)dovoljno spremnim za naredne elemente dnevnih aktivnosti propisanog i/ili realnog programa. Izvestan broj aktivnosti je planiran kao takmičarski, dok je u opisu navedeno da se sve vreme radi o saradničkom delovanju koje se završava takmičarskim ishodom (npr. svako dete se kreće po sobi dok traje muzike, kada muzika stane i grli dete pored sebe, a ispada ono dete koje ostane bez para). Igru *Laste-prolaste* neki studenti su razumeli kao saradničku, neki kao takmičarsku, a sve vreme se radi o negovanju odnosa i podržavanju veze između motoričkog, kognitivnog i emocionalnog razvoja (Pavlović Breneselović, 2012; Rajović, Berić, Bratić, Živković i Stojiljković, 2016). Saradnički aspekt u različitim metodikama se potvrđuje uglavnom u muzičkim i onim igrama kojima je muzika pratilica, a ne vodeća misao. Muzika je, kao umetnička veština, pokazala dovoljno prostora za saradničke aktivnosti zahvaljujući kojima se koncepti različitih metodika prepliću lakše nego u ostalim aktivnostima (Милошевић, Зорић, Улић, Цолић и Матовић, 2017; Matović i Lazić, 2018). Elementi upoznavanja okoline, matematičkih pojmova, razvoja govora, matematike, likovnog i fizičkog vaspitanja lako su prepoznatljivi i uklopivi u muzičku aktivnost koja tako postaje složenija, ali i razumljivija, bliža integrisanom pristupu i krajnjoj realizaciji (Петровић, Суботић, Ачић и Миланковић, 2009; Петровић и Кесић, 2011).

Studenti su u pripremama navodili da će primenjivati metodu demonstracije, podsticanja, vežbanja i navikavanja, interpretativnu, metodu razgovora, usmenog izla-

ganja, dramski metod, metod igre, tekstualnu metodu, praktični rad. Neki studenti u svojim pripremama nisu navodili metode koje će koristiti, a pojavile su se i neobično imenovane metode koje su autori svrstali u kategoriju „ostalo“. Značajno je primetiti da su u planiranju metodskog pristupa kombinovali pedagoške i metodičke metode koje nisu iste (Popov i Jukić, 2006; Лазич и Попов, 2015; Velišek-Braško i Mirazić-Nemet, 2018). Kontekst njihovog rada i pripreme nalaže primenu metodičkog pristupa koji se uklapa u šire - pedagoške metode.

Povezivanje oblasti je veoma značajno, ali ne samo na sadržajnom, već i na delatnom nivou. Ukoliko se detetu kroz iskustveno učenje i praktično delanje pruži prilika da poveže sadržaje iz razvoja motorike, emocija, socijalnih odnosa, jezika, čulnog stimulisanja i intelektualnih izazova, daje se mogućnost da razume stvarnost. Metodičke oblasti to uobličavaju u određeni sadržaj i pristup, iscepkano i u fragmentima, dok je stvarnost nedeljiva. Dete predškolskog uzrasta stvarnost u celosti percipira, integriše sebe i okolinu u nju, a i putem učenja je transformiše, kao i sebe u njoj. *Dečja igra je stvaralačka prerada stvarnosti (Pravilnik o Osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja, 2018)*, jer igra obuhvata holistički i integrisani pristup, kao i odnose sa okruženjem i delanje deteta. S obzirom da je dete biće igre, igra treba da je kao metod najzastupljeniji u planiranim situacijama učenja. Pored igre kao metode vaspitno-obrazovnog procesa, uočljivo je nedovoljno kooperativnih metoda i potpuno odsustvo projekt metode u planiranim aktivnostima. U planiranju svog delovanja studenti su se više bazirali na oblike i metode poučavanja, umesto na integrisane situacije i metode učenja.

Studenti su u svom praktičnom radu pokazali da razumeju potrebu za povezivanjem ideja i elemenata različitih oblasti, ali i za pronalaženjem zajedničkih alata tih istih oblasti u realizaciji zadate teme. Značaj ovog koraka je u tome da su sa veoma malo profesionalnog iskustva (koji podrazumeva pedagošku studentsku praksu u trajanju od dvadeset dana na godišnjem nivou studija) studenti uvideli potrebu spajanja oblasti sa ciljem realizacije teme kroz ideju integrisanog pristupa. U tom smislu pripreme koje su usmerene ka različitim metodikama, a uključuju elemente drugih u svojoj realizaciji, ne bi trebalo razumeti kao protivrečnost integrativnom pristupu, već kao potrebu i poziv na menjanje i traženje jedinstvenog obrasca realizacije vaspitno-obrazovnog rada.

Nedostatak istraživanja se može videti u relativno malom uzorku koji ne omogućava veća uopštavanja, ali ukazuje na tendencije u promišljanjima studenata prilikom pripreme za ispitnu situaciju i praktični rad sa decom na zadatu temu. Prednost se ogleda u jedinstvenom pristupu istraživanja na osnovu postojeće dokumentacije, kojim se ostvario uvid u planirano delovanje studenata i kojim se razumeo okvir unutar kog planiraju svoj rad. Istraživanje će poslužiti kao osnova u koncipiranju pristupa u planiranim situacijama učenja dece u vrtiću. S druge strane, uticaće na prilagođavanje propisanog kurikuluma za buduće vaspitače savremenim konceptima predškolskog vaspitanja i obrazovanja i veoma važnoj potrebi osluškivanja dece, što se ne može

ostvariti bez dobrog poznavanja razvojnih karakteristika dece predškolskog uzrasta i načina njihovog učenja.

Zaključak

Budući vaspitači su potvrdili da u planiranju svog rada sa decom ostvaruju integraciju sadržaja više metodičkih oblasti, ali ne iskazuju tendenciju ka integraciji delovanja kojom se povezuje iskustveno učenje dece u konkretnoj aktivnosti.

Studente je potrebno osnažiti tokom studija i praktičnog rada, da ostvare veću propustljivost između granica metodika, da umreže svoja znanja i iskustva u različitim aktivnostima sa decom. U skladu sa savremenom i aktuelnom obrazovnom paradigmatom u okviru studijskog programa za obrazovanje vaspitača, budućnost metodika je u integracijskom pristupu, odnosno u „drugačijem kurikulumu“. Dečija usmerenost na stvarnost koju žive i koju doživljavaju holistički na osnovu ličnih iskustava integrisanih u snažan doživljaj i razumevanje glavni je fokus redefinisano pristupa. Implementacija novih teorijskih osnova i programa vaspitanja i obrazovanja dece predškolskog uzrasta, koncepta koji je usmeren na kompetencije i ishode učenja, omogućava širenja znanja, njegovu funkcionalnu primenu i u potpunosti osnažuje razvoj dečjih kompetencija.

**Velišek-Braško Otilia,
Lazić Svetlana,
Mirjana Matović**

FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' ACTIVITIES – FROM METHODICS TO INTEGRATIVE IMPLEMENTATION

Abstract

The actual concept of education indicates possibility for overcoming traditional, atomistic approach in teaching and emphasizing the necessity of opportunities for a child to learn as he/she is supposed to, in holistic concept. The paper points out actual state in preschool teacher's education, finally with 2017/18 school year. The subject of this research is the link among several educational fields in planned situation of children's learning. The aim is the assessment of the link among several contexts of educational fields in student's preparation for planned situation of children's learning in all 6 methods of practical work with children in preschool institutions. Therefore, 174 written student's preparations from professional-applicable teaching subjects were analyzed. They are the subjects that students, i.e. future preschool teachers attend in 2nd and 3rd year of basic higher education. It was concluded that students, besides the

specific methods as subjects in their education, show the initiative to connect elements of different fields in order to confirm the necessity of their implementation through integrative approach. The research will be used as the base of conceiving the approach in planned situation of children's learning in kindergarten. Subsequently, it will influence the process of adaptation of curricula for future preschool teachers on the contemporary concepts of preschool education.

Key words: connection, cooperation, integration, methods, methodical skills.

Literatura

- Colić, V., Lazić, S., Ulić, J., Janković, M. i Galić, M. (2018). *Podrška ranom razvoju i učenju kroz bogaćenje dečje igre*. Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Fogarty, R. (1991). Ten ways to Integrate Curriculum. *Integrating the curriculum*. Pristupljeno 09.02.2019. na <https://pdfs.semanticscholar.org>
- Klemenović, J. (2009). *Savremeni predškolski programi*. Novi Sad – Vršac: Savez pedagoških društava Vojvodine – Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”.
- Lazić, S. i Colić, V. (2017). Kontekstne dimenzije u jaslama videne očima budućih vaspitača. *Nastava i vaspitanje*, 66 (1), 129-142. DOI: 10.5937/nasvas1701129L.
- Лазич, С. и Попов, С. (2015). *Педагогика*. Нови Сад: СNTI.
- McKeown, K, Haase, T., & Pratschke, J. (2015). Determinants of child outcomes in a cohort of children in the Free Pre-School Year in Ireland, 2012/2013. *Irish Educational Studies*, 34(3), 245–263. Preuzeto 18.07.2018. sa: <http://dx.doi.org/10.1080/03323315.2015.1065430>
- Matović, M. i Lazić, S. (2018). Primena muzike u praktičnom radu studenata budućih vaspitača. *Krugovi detinjstva*, 6 (2), 138-147.
- Millei, Z. (2012). Thinking Differently about Guidance: Power, Children's Autonomy and Democratic Environments. *Journal of Early Childhood Research*, 1(10), 88–99. DOI:10.1177/1476718X11406243.
- Милошевић, Б., Зорић, М., Улић, Ј., Цолић, В. и Матовић, М. (2017). *Интегрисани приступ у развоју вештина деце предшколског узраста*. Приручник. Нови Сад: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.
- Pavlović Breneselović, D. (2012). Odnosi na ranim uzrastima. U A. Baucal (Ur.), *Standardi za razvoj i učenje dece ranih uzrasta u Srbiji* (pp. 133-150). Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet Institut za psihologiju.
- Pavlović Breneselović, D. i Krnjaja, Ž. (2017). *Kaleidoskop - Osnove diversifikovanih programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. Beograd: IPA i Filozofski fakultet.

- Петровић, М., Миланковић, В., Ачић, Г. и Суботић, Н. (2008). Нови концепт предшколског музичког образовања – забавиште и припремни разред: интегративни приступ. У Г. Каран (Ур.), *Покрет у музичким и сценским уметностима* (пп. 164-174). Тематски зборник радова десетог педагошког форума. Београд: ФМУ.
- Петровић, М., Суботић, Н., Ачић, Г. и Миланковић, В. (2009). Кинестезија као темељ разумевања музике код деце предшколског узраста: предлог концепта почетног музичког образовања. *Квалитет и ефикасност наставе у друштву које учи – резимеи*, (стр. 93). Београд: Институт за педагошка истраживања.
- Petrović, M. (2015). Interdisciplinarni pristup u početnoj nastavi muzike. *Krugovi detinjstva*, 3(2), 118-126.
- Петровић, М. и Кесић, Т. (2011). Музика, глума и покрет у процесу рада на мјузиклу. У М. Петровић (Ур.), *14. Педагошки форум сценских уметности* (пп. 23-24). Књига сажетака. Београд: ФМУ.
- Popov, S. i Jukić, S. (2006). *Pedagogija*. Novi Sad: CNTI, WILLY.
- Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja*. (2018). Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik, broj 16/2018.
- Rajović, R., Berić, D., Bratić, M., Živković, M. i Stojiljković N. (2016). Effects of an “NTC” Exercise Program on the Development of Motor Skills in Preschool Children. *Facta Universitatis, series Physical Education and Sport*, 14(3), 315-329. DOI: 10.22190/FUPES1603315R
- Ulić, J. i Velišek-Braško, O. (2017). Integrisan metodički pristup u obrazovanju vaspitača. У *Izazovi savremene nastave* (pp. 757–769). Zbornik radova naučnih konferencija. Subotica: Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici Univerziteta u Novom Sadu.
- Velišek-Braško, O. i Miražić-Nemet, D. (2018). *Metodika inkluzivnog vaspitanja i obrazovanja*. Novi Sad: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Vudhed, M. (2012). *Različite perspektive o ranom detinjstvu: teorija, istraživanje i politika*. Beograd: IPA Filozofskog fakulteta u Beogradu i Centar za interaktivnu pedagogiju.
- Wood, E. (2010). Reconceptualising the Play-Pedagogy Relationship: From Control to Complexity. In L. Brooker & S. Edwards (Eds.), *Engaging Play* (pp. 11-24). Maidenhead: Open University Press.
- Wood, E. (2014). Free Choice and Free Play in Early Childhood Education: Troubling the Discourse. *International Journal of Early Years Education*, 22 (1), 4–18.